

Overgangen barnehage skole – trygge relasjoner

Hvordan kan barnehagelærere skape trygge relasjoner i overgangen barnehage skole?

Lisa Bondø Waagø
[kandidatnummer: 1028]

Bacheloroppgave
Ledelse av barns læring i et nærmiljøperspektiv
[BDBAC4900]

Trondheim, mai 2019

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Det er vemodig å ha kommet til slutten av barnehagelærerutdanningen ved Dronning Mauds Minne Høgskole, hvor jeg nå skal avgi bacheloroppgave. Denne utdanningen har gitt meg personlig og faglig utvikling, samtidig som disse fire årene har vært utrolig lærerike og utfordrende.

Jeg har gledet meg til hver samlingsuke med ny kunnskap og faglig påfyll fra høgskolen, og ikke minst møte med mine fine medstudenter. Jeg kan påstå å si at jeg har stiftet nye vennskap som vil vare livet ut etter at jeg startet på DMMH, og dette betyr mye for meg. Gode venner er betydningsfullt og noe som settes stor pris på. Nå venter et nytt kapittel i livet hvor jeg skal utøve profesjonen som barnehagelærer i barnehagen.

Jeg vil først takke mine to veiledere Gro Anita Kamsvåg og Oliver Thiel, begge førsteamanuenser. Dere har fått meg på rett spor, vært tydelig underveis og veiledet slik at jeg har reflektert over hva jeg er opptatt av, ville undersøke og lære mer om.

Takk til informanter i barnehager og skole for engasjement og besvarelser av mine forskningsspørsmål.

Til sist vil jeg takke de flotte menneskene rundt meg; familie, venner, kjæreste, kollegaer og medstudenter for at deres støtte. Dere har hatt troen på meg, sagt positive og gode ord, gitt klemmer og lykkeønskninger på min vei til å bli barnehagelærer.

Hjertelig takk!

Lisa Bondø Waagø, mai 2019

Barns overganger

Betydningen av samarbeidet med skolen er stadig presisert i rammeplanen for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017), men nå under overskriften «Overganger». Barnehagen skal ikke bare legge til rette for gode overganger fra barnehage til skole, men også fra hjem til barnehage og innad i barnehagen. Dette kan forstås som at det har blitt større bevissthet om hvilken betydning gode overganger kan ha mer generelt i barns liv, og at gode overganger forutsetter samarbeidet mellom ulike arenaer.

— Hilde Dehnæs Hogsnes, 2019

(Hogsnes, 2019, s. 21)

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	5
1.1 Oppgavens oppbygging	6
1.2 Begrepsavklaring	6
2.0 Teoretisk tilnærming	8
2.1 Styringsdokumenter	8
2.1.1 FN'S barnekonvensjon	8
2.1.2 Barnehageloven	8
2.1.3 Rammeplan for barnehagen	8
2.1.4 Kunnskapsløftet	9
2.1.5 Veileder – fra eldst til yngst	9
2.2 Trygghet i barns overgang fra barnehage til skole	9
2.3 Betydningen av vennskap	10
2.4 Relasjoner	11
2.5 Relasjonstenkningen - viktig for førskolebarn	11
2.6 Utviklingspsykologi	12
2.6.1 Vygotskij	12
2.6.2 Piaget	12
2.7 Overgangssamtaler	12
2.8 Det fysiske skolemiljøet – samarbeid med andre barnehager	13
2.9 Leken – en viktig bidragsyter til vennskap og trygghet	13
3.0 Metodisk tilnærming	15
3.1 Valg av metode	15
3.2 Fordeler og ulemper ved intervju	15
3.3 Metodekritikk – validitet og reliabilitet	16
3.4 Valg av informanter	17
3.5 Intervjuguide	17
3.6 Prøveintervju	18
3.7 Gjennomføring av intervju	18
3.8 Bearbeiding av datamateriale	18
3.9 Analyse av intervju	19
3.10 Innholdsanalyse	19
3.11 Forskningsetikk	19
4.0 Funn og drøfting	21
4.1 Fellesskap bygger trygghet	21
4.2 Relasjonsbygging – vennskap	25
4.3 Leken	27
4.4 Kommunikasjon	30
5.0 Avslutning	34
5.1 Videre forskning	35
6.0 Referanseliste	36
7.0 Vedlegg	39
7.1 Samtykkeskjema	39
7.2 Intervjuguide	40

1.0 Innledning

Barn blir først kalt elever når de går fra størst i barnehagen til yngst i skolen. Som barnehagelærer har en et lederansvar for blant annet at overgangen barnehage skole blir ivarettatt. I rammeplanen står det:

”Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning”
(Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 33).

Jeg synes overgangen barnehage skole er interessant. Det ble spesielt interessant når jeg var i skolepraksis i førsteklasse tredje studieår. I tredje års praksis hadde jeg et endrings- og utviklingsarbeid der tema var vennskap.

Å ha kunnskap om overgangen barnehage skole ser jeg som betydelig viktig, slik at jeg står bedre rustet når jeg skal ha ansvar for overgangen. Dette er en viktig del av den profesjonen jeg skal utøve som kommende barnehagelærer i barnehagen, og i samfunnet.

For meg personlig er trygge relasjoner viktig. Det er noe inni hjertet mitt som brenner for det at alle mennesker skal føle seg trygge, både barn og voksne. Grunnsynet mitt omhandler blant annet at barn skal kunne møte voksne i barnehagen som er omsorgsfulle. Det er nettopp dette som kan bygges av trygge relasjoner. Trygghet er grunnleggende i barnehagen, og dette er barnehagelærerens ansvar.

I denne bacheloroppgaven vil jeg belyse det som kan komme barn til gode når det gjelder kunnskap om hvordan overgangen barnehage skole kan oppleves trygt og bra. For at det skal komme barn til nytte, må barnehagelærere skape trygge relasjoner i overgangen og mellom barn i barnehagen.

Perspektivet i oppgaven vil være barnehagelæreren og førskolebarn, men også delvis læreren i førsteklasse. For å avgrense er jeg nødt til å velge bort foreldresamarbeid og barn med særskilte behov, selv om det er viktige momenter i overgangen.

Min forskning baserer seg fra erfaringer i en liten kommune, der de fleste barn har nær tilknytning til skolen de går på. Jeg har undersøkt et spesielt samarbeid mellom barnehage og skole når det gjelder overgangen.

Med utgangspunkt i dette, og med det øyet jeg har for barn og trygghet, blir oppgavens problemstilling følgende

”Hvordan kan barnehagelærere skape trygge relasjoner i overgangen barnehage skole?”

En meter oppe i et tre, midt på sommeren: ”Åå. Æ tenke sånn på koss det bli å bynnj på skolen. Æ lure på om æ kjæm te å få nye vænna og om æ kjæm te å trives der. Æ ælske å værra i barnehagen, men e så nysgjerrig på skolen åsså.”

— Praksisfortelling, gutt 6 år.

1.1 Oppgavens oppbygging

Formålet med oppgaven er å forsøke å finne svar på problemstillingen ut fra analyse av forskningsspørsmålene mine og drøfte dem opp mot relevant teori. Her får en et innblikk i hvordan barnehagelærere kan skape trygge relasjoner i overgangen barnehage skole, og hvilken betydning dette vil ha for førskolebarn.

Jeg har bygd opp oppgaven slik at leser skal kunne forstå hva jeg mener ved at jeg forklarer, er tydelig og bruker en forstått skrivemåte. Samtidig vil jeg bruke fagbegreper. Det vil si at jeg nå har et kapittel etter innledningen med begrepsavklaring.

Videre introduserer jeg teoretisk tilnærming som har relevans for funn og drøftingen på slutten av oppgaven. Før funn og drøfting kommer metodisk tilnærming hvor jeg viser til metodebruk og innsamlingsstrategi. Til sist kommer en avslutning med påfølgende videre forskning.

1.2 Begrepsavklaring

For å skape struktur og gjensidig forståelse av begreper jeg bruker, vil jeg belyse ordene *trygghet*, *relasjonsorientering* og *overgang*.

Trygghet kan defineres på flere ulike måter. I denne sammenhengen handler det om å *føle* seg trygg i den nye hverdagen. Eriksen (2006, s. 12) skriver at trygghet har med sikkerhet å gjøre. Askland (2006, s. 60) skriver om at barnehagelærere må ha evnen til å skape trygghet hos barn. Trygghet formes av omsorg. Har en ikke god tilknytning med trygge relasjoner som barn kan dette utvikles i negativ retning. Aktuell verdensbasis er blant annet psykisk helse, mobbing og det å føle seg alene.

Rammeplanen (KD, 2017, s. 7) tar for seg begrepet flere ganger og understreker at barn bør oppleve trygghet gjennom lek, utvikling og danning i barnehagen. Barnehagelærere har et ansvar for å se enkeltbarnet og sikre dens trygghet.

Lillemyr (2011, s. 228) peker på at skolestart er et viktig vendepunkt hos barn. Det handler om en ny hverdag, spenning, nysgjerrighet, nye mennesker og trygghet. Dette forstås at barnehagen og skolen sammen har en svært viktig jobb å gjøre i overgangen hos førskolebarn.

Relasjonsorientering handler om hvordan vi vektlegger samarbeidet mellom barn slik at de får best mulig utbytte og erfaringer av de opplevelsene de gjør seg med det vi gjør i barnehagen. Gjensidig respekt og oppmuntring er selve kjernen i relasjonsorienteringen. Vennskap er sentralt når vi jobber med relasjoner. Detaljert handler det om sympatiene og antipatiene blant barn (Askland, 2006, s. 80). Dette er noe som er i barnehagen blant alle barn hver dag. Derfor er relasjonsorientering et viktig begrep å ha med i drøftingen om å skape trygge relasjoner.

Overgang i denne sammenhengen kan være et vidt begrep. Når jeg skriver om overgangen i oppgaven mener jeg når førskolebarn går over til skolen. Arbeidet og tilvenningen med overgangen starter ett år i forveien før barn starter på skolen. I overgangen skapes det nye og gamle relasjoner blant barn og voksne (Voll & Bergstrøm, 2002, s. 13).

Rammeplanen (KD, 2017, s. 33-34) sier at barn skal ha med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter fra barnehagen til skolen. Videre står det at barn skal få kjennskap til skolen og kunne starte med nysgjerrighet og selvtillit.

2.0 Teoretisk tilnærming

Her vil jeg presentere teori som jeg angir og som har relevans for funnene og drøftingen i oppgaven.

2.1 Styringsdokumenter

2.1.1 FN'S barnekonvensjon

I FN's barnekonvensjon står det at "*Alle barn har rett til å gå på skole*" (FN's barnekonvensjon, 2003).

2.1.2 Barnehageloven

Lovgrunnlag: alle barnehager skal drives etter Lov om barnehager og rammeplan for barnehagen med tilhørende temahefter. I tillegg har hver enkelt barnehage sin egen årsplan som er forankret i disse. Årsplanen inneholder gjeldende års satsningsområde(r), samt mål og metoder for å oppnå disse. Årsplanen skal være et resultat av et samarbeid mellom personalgruppa og foreldrene, og skal godkjennes av samarbeidsutvalget hvert år, jf. Lov om barnehager § 2 (KD, 2005, § 2).

I barnehagelovens § 2 a. *Plikt til å samarbeide med skolen om overgangen fra barnehage til skole* står det at i samarbeidet mellom barnehage og skole skal det gi barn opplevelser og erfaringer for en trygg og god overgang (KD, 2005, § 2 a.). Barnehagen er pålagt plikt fra barnehageloven om å samarbeide med skolen, slik at barn opplever trygghet i overgangen.

2.1.3 Rammeplan for barnehagen

Stortinget fastsatte i 2005 føringer for hvordan barnehagens innhold og oppgaver skulle være. Dette ble da rammeplan for barnehagen (KD, 2017, s. 3). Alle barnehager i Norge skal drive sine mål i barnehagen etter rammeplanen. Det er opp til hver enkelt barnehage hvordan en arbeider for å oppnå disse. Ut ifra det rammeplanen sier skal det være et samarbeid mellom barnehagen og skolen om overgangen. Dette vil da si at det gjøres på forskjellige måter både i barnehager, skoler og kommuner, uavhengig om de er private eller kommunale. Derfor vil mine resultater av forskningen være slik det gjøres i de utvalgte barnehagene og skolen jeg har informanter fra.

2.1.4 Kunnskapsløftet

Kunnskapsløftet er en norsk skolereform fra kunnskapsdepartementet som ble innført i 2006 (KD, 2006). Vi kan sammenligne det med at i barnehagen er det rammeplan hvor vi tilpasser innhold og mål til barna, mens i skolen er det kunnskapsløftet hvor lærere skal tilpasse sin undervisning til elevene.

2.1.5 Veileder – fra eldst til yngst

Kunnskapsdepartementet (2008, s. 8) har utarbeidet veilederen *Fra eldst til yngst*. Den skal høyne samarbeidet mellom barnehage og skole i overgangen. I mine intervju spurte jeg ikke om informantene hadde kjennskap til denne brosjyren. Likevel velger jeg å bruke veilederen da den belyser samarbeidet mellom barnehage og skole i overgangen. Dette vil blant annet si at skolen bør se på hvilke erfaringer barn har fra barnehagen og integrere disse inn i første skoleår. Veilederen tydeliggjør at sammenhenger og trygghet henger sammen og at dette skal bidra til en god overgangsprosess hos enkeltbarnet ut ifra tilpasninger (KD, 2008, s. 9).

Barnehagen og skolen har et felles ansvar for å sikre en god overgang for barn. Dette er forankret i opplæringsloven § 13-5. *Plikt til å samarbeide med barnehagen om overgangen til skolen* (KD, 1998, § 13-5).

2.2 Trygghet i barns overgang fra barnehage til skole

For at barn skal oppleve trygghet i overgangen kreves det et gjensidig samarbeid mellom barnehage og skole. I forskningsartikkelen *”Overgang fra barnehage til skole – en systematisk kunnskapsoversikt”* har overgangen blitt undersøkt (Lillejord, Børte, Halvorsrud, Ruud & Freyr, 2015, s. 14). Her belyses viktigheten av barns forståelse av nye regler, og at dette kan være en påvirkningskraft for uro, men en bra premiss for trygghet.

Videre tar artikkelen for seg betydningen av det å se enkeltbarnet, og at ansvaret ligger hos læreren for at enkeltbarnet skal kjenne seg trygg. Barn må være i den nye hverdagen for å erfare og venne seg til overgangen (Lillejord m.fl., 2015, s. 27).

Et annet interessant punkt er det arbeidet skolen skal gjøre ut ifra barnehagens hverdagsliv. Her mener de at det er grunnleggende for tryggheten at barnehagens arbeid blir synlig også i skolehverdagen (Lillejord m.fl., 2015, s. 59). Dette viser en klar sammenheng mellom det Hogsnes og Moser (2014, s. 9) tar for seg i sitt tidsskrift. De har undersøkt om barns overgang

barnehage skole. De skriver at det er en sammenheng mellom trygghet og et godt kjennskap til skolens fysiske miljø.

Voll og Bergstrøm (2002, s. 15) skriver at det er viktig å ta vare på de hverdagslige rutinene som barnehagen bygger på. Dette er for å dra kjensel til forutsigbarhet. Disse rammene fører da til trygghet hos barn. Glede, føle på trygghet og verdifulle sosiale relasjoner til skolen er faktorer som kan trygge barn i overgangen.

2.3 Betydningen av vennskap

Lillejord m.fl. (2015, s. 56) skriver om hvordan barn kan danne relasjoner med hverandre før skolestart. Ved å samarbeide med andre barnehager blir barn kjente med hverandre på tvers av barnehager, og dette kan styrke relasjoner og vennskap mellom barn. De har også funnet ut at de undersøkte barnehagene hadde egne planer på hvordan de skulle arbeide med relasjoner og vennskap i det siste barnehageåret. Dette sikrer og stryker barn på vennsksrelasjoner. Barnehageloven (KD, 2005, § 1) § 1. *Formål* sier blant annet at barnehagen skal legge til rette for trygghet og vennskap. På den måten skal barn bli integrert i lek, læring og trivsel. Dette betyr i praksis at barnehagelærere skal se enkeltbarnet.

Hogsnes (2019, s. 79) skriver at bekjentskap og venner har stor betydning for hvordan barn vil føle på trygghet i overgangen og at det er en sammenheng mellom trygge relasjoner og vennskap. Barn søker som regel daglig etter vennskap i barnehagen, og når de begynner på skolen. Derfor er det viktig at barn starter i klasse sammen med noen barn som de har gått i barnehage med. Det er naturlig at skolestarterne skal blandes fra de ulike barnehagene slik at nye bekjentskap kan stiftes. Det er derfor viktig med blanding når barn starter i førsteklassen. Dette er skoleleder sin avgjørelse, men barnehagelærere har mulighet til å påvirke valget hos skoleleder i overgangsmøter.

Videre viser Hogsnes (ibid.) til sammenheng mellom trygghet og vennskap både i barnehagen og i skolen. Dette er for å trygge enkeltbarnet i eksempelvis barnegruppen eller klasserommet, men også vennskap som barn har bruk for i friminuttene og på fritiden.

Rammeplanen (KD, 2017, s. 23) sier at barnehagen skal fremme vennskap og sosialt felleskap. Også dette viser en rød tråd ved at barnehagen skal se enkeltbarnet jf.

Barnehagelovens § 1 og artikkelen hos Lillejord (ibid.). Dette er en nødvendig og verdifull egenskap barnehagelærere bør ha i arbeid med barn. Lillemyr (2011, s. 77) skriver også om vennsksrelasjoner. Han understreker at vennskap og sosialt felleskap er elementer som hører sammen som utvikler samhörighet og tilhörighet.

2.4 Relasjoner

Trygghet, vennskap og relasjoner henger sammen. Begrepet sosial kompetanse brukes mye om barns hverdagsliv. Med sosial kompetanse menes at barn klarer å håndtere samspill med andre barn (Askland & Sataøen, 2013, s. 150).

I vennsksrelasjonene hos barn blir de tryggere på seg selv desto mer de blir kjent med hverandre, leker og utvikles. En vennsksrelasjon handler om valgfrihet, fellesskap og gode relasjoner blant barn (Askland & Sataøen, 2013, s. 74). Utover dette vil vennskap styrke hvert enkelt barn og da føre til at barn opplever mer trygghet.

Videre mener Askland og Sataøen (ibid.) at de relasjonene som gjenspeiles i vennskap også fører til trygghet. Når barn kjenner på denne tryggheten blir det igjen enklere å tilnærme seg læring og kan ta nye steg i eksempelvis det nye miljøet i skolen og i sosialt samspill med andre.

Kibsgaard (Glaser, Moen, Mørreaunet & Søbstad, 2011, s. 143) skriver at vennskap er et viktig grunnlag for relasjonsbygging hos barn. Dette styrker trygghet for enkeltbarnet, og vi ser at det henger sammen.

2.5 Relasjonstenkningen - viktig for førskolebarn

Hendry og Kloep (2003, s. 96) skriver at tillit og tilknytning er viktige elementer som kan skape trygghet i nye omgivelser for barn. En må skape og gi tillit for å få tillit tilbake. Dette vil barn komme til å trenge, oppleve og lære seg i overgangen. Trygghetsfølelsen er viktig da læring og det å skape nye relasjoner med andre barn og voksne vil komme til å bli enklere hvis en føler seg trygg. På skolen blir alt raskt mye større og barn har dermed behov for trygge relasjoner.

Mehlsen (2015, s. 102) skriver at barn flest har positive holdninger og relasjoner til overgangen og ser frem til skolestart og nye vennskap. Barnehagelærere må ta barns interesser på alvor og se enkeltbarnet. Slik blir en bedre kjent med barn, og dermed kan

tilretteleggingen for læring bli bra. På den måten kan barnehagelærere skape gode overganger ved at kommunikasjonen mellom barnehage og skole er styrket ved hjelp av at barn er sikret trygge relasjoner. Videre skriver Mehlsen (ibid.) at det er viktig at barnehagelærere og lærere prioriterer barns trivsel for å skape trygghet.

Nissen, Kvistad, Pareliussen og Schei (2015, s. 39) tydeliggjør at relasjoner styrkes i samspill med andre og at det danner en bærende relasjon. At en relasjon er bærende vil si at den er trygg. Slike relasjoner dannes gjerne gjennom vennskap i barnehagen.

2.6 Utviklingspsykologi

2.6.1 Vygotskij

Psykologen Lev Vygotskij (1896-1934) mente at sosial interaksjon hos barn påvirker hvordan barn møter omgivelser og forholder seg rundt disse. Når barn går i en livsendring er de gjennom en såkalt «kritisk fase» hvor det er mye forvirring hvor barnet utvikler seg (Hendry & Kloep, 2003, s. 32-33). Dette opplever barn når de går fra størst til yngst i overgangen. Dette handler om at barnehagelærere må anerkjenne at barn er i endring, og se enkeltbarnet, da det kan være sårbart å være i denne «kritiske fasen» som Vygotskij peker på.

2.6.2 Piaget

Jean Piaget (1896-1980) var også psykolog. En av hans teorier omhandler at barn bygger på de elementene rundt omgivelsene som de befinner seg i. Dette vil si at barn tilpasser seg nye situasjoner slik de opplever dem. Førskolebarn kan ha mange ulike tanker om hvordan det blir å starte på skolen, men de vet det ikke for sikkert før de har erfart det i sin helhet selv.

Piaget var engasjert i «biologien», hvordan mennesker forholder seg til nye omgivelser. For Vygotskij handlet det om kulturen og det menneskelige samspillet for forståelsen (Askland & Sataøen, 2013, s. 184).

2.7 Overgangssamtaler

Voll og Bergstrøm (2002, s. 18-25) hevder overgangssamtaler er grunnleggende for samarbeidet mellom barnehage skole. Det er av den grunn overgangssamtalene kan være med på å styrke overgangen og samarbeidet mellom barnehage og skole. Kommunikasjon og

ansvar er nøkkelord her. Det må være en gjensidig forståelse mellom barnehage og skole for å oppnå et godt samarbeid.

Barnehagen og skolen skal samarbeide tett det siste året før barn begynner på skolen. Her er det viktig at begge arenaene er tydelige på hva de vektlegger, informasjon, ønsker og hvordan de mener overgangen kan gjennomføres på best mulig måte for barn. Dette krever at begge partene må være fleksibel, tilpasse seg etter hverandre og være stabil.

Dette kan ses i likhet med det Aukland (2013, s. 17) skriver om barnehagelærerens og lærerens ansvar for samarbeid i overgangen. Aukland mener begge organisasjonene har et felles ansvar ovenfor barn i overgangen da begge er involvert i hverandre. Forventninger om enkeltbarnet er moden for skolestart inngår hos begge parter i overgangen. Det handler om de ulike profesjonenes barnesyn på lek, læring og utvikling.

2.8 Det fysiske skolemiljøet – samarbeid med andre barnehager

Nærmiljøet er sentralt i overgangen. Barnehagen er pålagt jf. § 2 a. I barnehageloven og § 13-5 i opplæringsloven å gi planlagte og rutinemessige turer til skolen for å oppleve det fysiske skolemiljøet (KD, 2005, § 2 a.; 1998, § 13-5). Barnehagen og skolen består av nærmiljøet. Rammeplanen (KD, 2017, s. 57) angir at barnehagelærere skal tilrettelegge for barn slik at de blir kjent med nye mennesker, steder, samfunnsinstitusjoner og felleskap i nærmiljøet. Når barn er på førskolebesøk møter de elever og får erfaringer med det fysiske skolemiljøet. Barnehager innad i kommuner bruker også hverandre som samarbeidspartnere. Dette vil kunne skape trygge relasjoner da barn vil kjenne tilhørighet med venner og kjente fjes. Voll og Bergstrøm (2002, s. 39) hevder at erfaringer og opplevelser med nærmiljøet er positivt for å danne relasjoner mellom barn, men også for å skape trygghet og kjennskap i det fysiske skolemiljøet.

Gunnestad (2007, s. 82) mener det er positivt med samlokalisering og erfaring av det fysiske skolemiljøet, både for å ivareta barnekulturen og tilknytning til det nye som kommer barn i møte.

2.9 Leken – en viktig bidragsyter til vennskap og trygghet

Det er ingen tvil om at leken vektlegges høyt både i barnehagen og det første skoleåret. Öhman (2012, s. 107) hevder at vennskap bygges på lek, og at lek bygges på trygghet blant barn. I det siste barnehageåret skaper barn relasjoner innad i barnegruppen.

Dette Öhman understreker om trygghet og lek tar oss videre inn på gjensidig respekt mellom barn. I rammeplanen (KD, 2017, s. 9) under *Mangfold og gjensidig respekt* står det blant annet at barnehagen skal fremme gjensidig respekt. Gjensidig respekt er noe personalet arbeider med fra barn begynner i barnehagen. Året før barn starter på skolen arbeides det ekstra mye med gjensidig respekt. Dette er for å styrke sin egen selvtillit, trygge barn på hverandre, men også mellom barn-voksen, både i leken og i barnehagens hverdagsliv. Öhman (2012, s. 224) mener vennskap og lek henger sammen som en relasjon påvirket av trygghet. Gode relasjoner er viktig i alle ledd.

3.0 Metodisk tilnærming

I dette kapitlet vil jeg presentere valg av metode med underkapitler. Avslutningsvis viser jeg til hvordan jeg ivaretar etikken i forskningsprosessen.

”Vitenskapelig metode er framgangsmåter eller «teknikker» for å gi svar på ulike typer forskningsspørsmål” (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66). Jeg startet med å lese om tema som interesserte meg. Deretter siktet jeg meg inn på en problemstilling, som ble noe endret underveis. Videre kom valg av metode.

3.1 Valg av metode

Jeg valgte kvalitativ forskningsmetode for å innhente svar på problemstillingen min. Det er en metode som går i dybden hos informantens meninger og erfaringer, og en kan få svar på hvorfor noe skjer. En kan bruke intervju for å innhente data fra informantene. Bergsland og Jæger (2014, s. 66) skriver at kvalitative metoder som intervju er bygd på et subjekt-subjekt forhold mellom meg og informanten.

Jeg var bevisst i mitt valg av intervju som innsamlingsstrategi da jeg ville ha barnehagelæreres og førsteklasselærers erfaringer innenfor feltet. Informantene har faglig og praktisk erfaring med overgangen, og derfor vil jeg undersøke hvordan de praktiserte dette temaet.

3.2 Fordeler og ulemper ved intervju

Fordelen med intervju er at jeg selv sitter fremfor informanten og vi har en dialog. Vi begge vil det samme, å arbeide med barn. En annen fordel er at informanten har fått velge selv om en vil delta i forskningsprosessen og har en viss informasjon om prosjektet jf. samtykkeskjema og forespørsel om deltakelse (7.1 vedlegg).

Ved å utforme intervjuguide og sende i forkant, kan dette gjøre vedkommende forberedt. De får lengre tid på å tenke og reflektere over hva de vil svare, enn om spørsmålene hadde blitt opplest spontant av meg.

Under intervjuet kan jeg spørre om tilleggsspørsmål eller få forklaring hvis jeg er usikker på noe, siden vi sitter ansikt mot ansikt. I følge Larsen (2017, s. 94) kan informanten selv si noe

utenom rammene også, og jeg kan utdype eller oppklare hvis noe er uklart slik at misoppfatninger unngås. Jeg fikk en god forståelse av hva barnehagelærerne og førsteklasseleereren mente under gjennomføringen av intervjuene.

Ulempe ved intervju er at NSD (Norsk senter for forskningsdata) har strammet inn på sitt regelverk fra 2018. Det angår blant annet at det ikke er tillat å bruke lydopptaker under intervjufasen. Dette grunnet at lydopptak regnes som personopplysning (NSD, 1971). Det vil da si at jeg ikke fikk brukt lydopptaker under intervjuene mine og dette kan være en svakhet. Det er ved bruk av en lydopptaker jeg får tatt opp alt informantene sier inklusiv detaljer. Uten en lydopptaker er jeg nødt til å notere fortløpende underveis for å få med mest mulig. Ved bruk av en lydopptaker kunne analysearbeidet blitt lettere. Fordelen med å ikke bruke lydopptaker blir at anonymitet sikres bedre.

3.3 Metodekritikk – validitet og reliabilitet

”Validitet i kvalitative studier handler mer konkret om bekrefitbarhet, troverdighet og overføringsverdi” (Larsen, 2017, s. 93). Under og i etterkant er jeg nødt til å vurdere informantene og fortolkningene jeg har erfart og notert meg. Det er avgjørende for hele forskningsprosessen at jeg har sikret validitet og reliabilitet. Reliabilitet handler om hvor pålitelig og nøyaktig informasjonen jeg har fått utlevert er. Videre må datamaterialet bearbeides, analyseres og tolkes (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Jeg kunne ha sikret bedre reliabilitet om jeg hadde hatt flere forskere sammen med meg. I mitt tilfelle med denne bacheloroppgaven er det et individuelt arbeid, slik at det ikke er mulig å være flere sammen. Sett fra den andre siden, hvis vi hadde vært flere, kunne vi sammenlignet funn fra undersøkelsen og dermed økt reliabilitet i forskningen.

Larsen (2017, s. 95) skriver at informanten kan bli påvirket av forskeren og selve intervjusituasjonen. Dette kan bli avgjørende for hvilke svar jeg får. Da blir det min jobb å analysere og tolke funnene i etterkant av intervjuene. Det er derfor viktig å være objektiv og stille seg kritisk under gjennomføringen, og dette kan styrke validitet. Informanten kan bli påvirket av temaet og dermed gi meg opplysninger som en skulle ønske i stedet for realiteten. Ved at jeg har et tydelig system og klassifiserer mine data fra intervjuene øker jeg reliabilitet. Her er det viktig at jeg ikke blander informantene slik at jeg sammenslår deres ytringer. I

intervjuene, og i etterkant er det ikke mine egne erfaringer og meninger som skal komme til syne, men funn ut ifra forskningsspørsmål.

3.4 Valg av informanter

Jeg foretok meg et strategisk utvalg, og bestemte meg for å intervju to barnehagelærere fra ulike barnehager, og en førsteklasselærer. Dette ga meg nok datamateriale å arbeide med til problemstillingen. Jeg kontaktet to ulike barnehager og skole. Videre formidlet jeg om prosess i forskningen min.

I følge Larsen (2017, s. 98) er det vanlig at de som blir spurt om å være informant har relevans for tema en skal undersøke. Det vil da si at informanten som regel arbeider ved eller har kunnskap om organisasjonen. Begge barnehagelærerne arbeidet som pedagogisk leder i førskolegruppa og hadde gjort dette tidligere år også.

Førsteklasselæreren var klasseforstander i førsteklassen og hadde førskoleutdannelse i bakgrunn med flere års erfaring som pedagogisk leder med skolestartergruppa. Dette ser jeg som en fordel for forståelsen av overgangen hos barn.

3.5 Intervjuguide

Jeg utformet intervjuguide (7.2 vedlegg) i forkant av intervju. Forskningsspørsmålene er forskjellige fra barnehageintervju og skole da de har ulike utgangspunkt.

Forskingsspørsmålene prøvde jeg å avgrense ut ifra relevans for problemstillingen min. I intervjuguiden laget jeg forskningsspørsmål som jeg ville ha svar på. Disse var knyttet til temaet overgangen barnehage skole og trygge relasjoner. Intervjuguiden var strukturert, som vil si at jeg fulgte rekkefølgen på forskningsspørsmålene løpende og at samtalen dreide seg rundt disse. Jeg brukte denne metoden da jeg mener den var mest relevant knyttet til min problemstilling, og det var slik jeg ville undersøke temaet. Det gjør også analysearbeidet mitt i etterkant enklere når jeg skal se på svarene fra de tre ulike informantene, samt at det da blir mest relevans fra temaet mitt.

3.6 Prøveintervju

Videre gjennomførte jeg et prøveintervju med en barnehagelærer som er min kollega. Dette var for å oppleve hvordan hele settingen rundt intervjusituasjonen var, hvordan jeg burde forholde meg, og for å få tilbakemelding på om forskningsspørsmål var irrelevant, forståelig eller gikk om hverandre og var like. Bergsland og Jæger (2014, s. 70) skriver at dette er lurt å gjennomføre før selve intervjuene med de utvalgte informantene.

3.7 Gjennomføring av intervju

Etter at jeg hadde fått bekreftelse på deltakelse i intervju kontaktet jeg informantene og avtalte tid og sted for gjennomføringen. Alle intervjuene ble gjennomført på ulike steder og dager. Det ble en faglig samtale mellom meg og informantene. Bergsland og Jæger (2014, s. 72) skriver at forskeren burde skape trygghet og tillitt hos informanten. På den måten kan intervjueren få best mulig utbytte av informanten. Vi skapte en behagelig og rolig stemning både før og under intervjuene, noe som gjorde at jeg fikk et godt utbytte av intervjuene. Jeg føler at alle de tre jeg intervjuet var trygge til å svare på forskningsspørsmålene jeg stilte.

Det at jeg hadde sendt intervjuguiden på forhånd, slik at informantene hadde lest over forskningsspørsmålene alene, kan ha vært med på å påvirke deres trygghet til å snakke under gjennomføringen. Da kan informanten føle at en er inkludert enda mer i mitt tema, og dermed blir det enklere å åpne seg opp. Min erfaring er at informantene og meg hadde lett for å snakke, og vi hadde en god dialog med turvekslingssignaler. Vi holdt oss innenfor tema og forskningsspørsmålene mine, slik at det ble et faglig intervju.

3.8 Bearbeiding av datamateriale

Rett etter gjennomføringen av hvert intervju skrev jeg ned alt jeg husket og hadde hørt fra informanten. Slik sikrer jeg all data mens det enda er ferskt i minne.

Jeg skrev mer utfyllende svar i den løpende teksten på pc under de ulike forskningsspørsmålene. Det var mange detaljer jeg kom på når jeg kom hjem, slik at jeg tilføyde utfyllende refleksjon knyttet til hvert forskningsspørsmål og svar med en gang jeg kom hjem.

Å reflektere og analysere intervjuene i etterkant er viktig og betydningsfullt for videre arbeid i oppgaven. Etter utføringen av intervjuene har jeg samlet mye datamateriale av svar i form av

sitater, stikkord, tekst og notater. Larsen (2017, s. 110-111) skriver at datamaterialet fra intervjuene må bearbeides. De må renskrives og sammenfattes. Hun synliggjør at bearbeidingen medfører at en kan sikre høy validitet og reliabilitet som er grunnleggende for intervjuene. Som nevnt er det betydningsfullt å sikre validitet og reliabilitet i prosessen med innsamling av data.

3.9 Analyse av intervju

Analyse av data vil si at forsker må se gjennom det innsamlede materialet slik at en kan se sammenhenger og eventuelt dra konklusjoner. *"I kvalitative undersøkelser kan vi si at dette er en prosess som går ut på følgende: koding, kategorisering og å finne mønstre"* (Larsen, 2017, s. 113).

Når jeg var ferdig med å intervju alle de tre informantene, tok jeg utskrift fra pc. Ved å få datamaterialet i papirformat gjør at jeg får bedre oversikt. Jeg leste intervjuene flere ganger før jeg startet med innholdsanalyse for å få et helhetsinntrykk.

3.10 Innholdsanalyse

Innholdsanalyse vil si at tekstene kodes, videre klassifiseres tema og deretter sorteres datamaterialet etter tema (Larsen, 2017, s. 113-114). Etterpå ser jeg på sentrale betydninger om hva ordene handler om som knyttes til problemstillingen. Til slutt får jeg god oversikt over hva informantene har sagt. Med dette kan jeg relatere tema og innhold opp mot relevant teori.

Jeg gjorde en innholdsanalyse i mitt datamateriale etter alle intervjuene var gjennomført. Dette var for å begrense funn og relevans for problemstillingen min.

3.11 Forskningsetikk

Forskningsetikk handler blant annet om regler og etiske retningslinjer. En skal ta hensyn til personvernopplysninger i arbeidet jf. Lov om behandling av personvernopplysninger § 1 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2018, § 1).

Jeg utformet et samtykkeskjema som inneholdt forespørsel om deltakelse, informasjon om meg, veiledere, studie og bacheloroppgaven. Jeg informerte om at som informant vil en bli

anonymisert i oppgaven, jeg tar ikke opp samtalen med lydopptaker, men noterer på pc underveis. Funnene av intervjuet vil jeg komme til å bruke i oppgaven ved drøfting knyttet til teori.

Det viktigste i et samtykkeskjema er å ta hensyn til personvern ved å informere om at som informant har en rett til å trekke seg når som helst i prosessen, uten å oppgi grunn. Dette skal ikke medfølge negative konsekvenser for informantene (Bergsland & Jæger, 2014, s. 84).

Det er viktig at jeg ivaretar anonymisering og konfidensialitet av datamateriale jeg samler. Det samme gjelder taushetsplikten jf. § 13 *taushetsplikt* i forvaltningsloven ovenfor mine informanter (Justis- og beredskapsdepartementet, 1967, § 13). Bacheloroppgaven skal kunne leses uten at lesere kan spore opp identiteten hos informantene.

Ved å ivareta personvern både hos informanten og organisasjonen, taushetsplikt, anonymisering og konfidensialitet i forskningen opptrer jeg profesjonell og etisk som er en grunnleggende oppgave i prosessen. Jeg som forsker skal ikke vri på fakta eller legge til opplysninger om hvordan jeg skulle ønske at svarene fra informantene var.

4.0 Funn og drøfting

I dette kapitlet presenterer jeg funn fra intervjuene i forskningen som har relevans for problemstillingen min. Jeg benevner informantene med *BL1* (barnehagelærer 1), *BL2* (barnehagelærer 2), *FL* (førsteklasselærer) og *informantene* når jeg mener de tre sammen. Videre drøfter jeg funn opp mot relevant teori som jeg har presentert i teorikapittel 2.

4.1 Fellesskap bygger trygghet

BL1 sier i intervju med meg at trygghet er viktig i overgangen, og mener barn får en del trygge relasjoner når de kommer tilbake på besøk jevnlig både inne i klasserommet, ute i skolegården og ser de andre som har gått i barnehagen.

BL2 gir uttrykk for at barnehagen har arbeidet bra med trygghet, ser resultater av dette og peker på at jevnlig turer til og gjennom skolegården har stor påvirkning på tryggheten barn kan føle på når de starter på skolen.

FL påpeker at tryggheten må være på plass før alt annet i førsteklassen, og at førskoledagen er viktig.

Felles for alle informantene er at de mener mindre voksentetthet kan påvirke trygghet i overgangen.

4.1.1 Drøfting

Jeg tolker funnene fra informantene som at trygghet er svært viktig, og at alle tre organisasjonene vektlegger at førskolebarn skal føle seg trygge i overgangen jf. Styringsdokumenter. Informantene gir meg likevel ulike svar når jeg stiller forskningsspørsmål om hva de tenker om trygge relasjoner i overgangen barnehage skole.

BL1 og BL2 mener det trygger barn med jevnlig besøk på skolen i det siste barnehageåret. Dette tolker jeg er positivt for førskolebarn når de blir kjent med det fysiske skolemiljøet, og at barn blir tryggere desto oftere de får kjennskap og relasjoner til skolen de skal starte på.

På den ene siden er det bra med førstehåndserfaringer med skolen, og at tryggheten nettopp styrkes av disse besøkene. Med en slik ordning får de møtt andre barn fra andre barnehager i forkant av ukentlig samarbeid, slik at ikke alt blir helt nytt første skoledag.

Voll og Bergstrøm (2002, s. 39) understreker at erfaringer med det fysiske skolemiljøet er positivt for å danne relasjoner mellom barn, men også for å skape trygghet og kjennskap i det nye som venter dem. Her vil barn kjenne på tilhørighet til både venner, kjente fjøs og det fysiske skolemiljøet. Hogsnes og Moser (2014, s. 9) har undersøkt barns overgang i sitt tidsskrift. De har funnet ut at det er en sammenheng mellom trygghet og et godt kjennskap til skolens fysiske miljø. Dette støtter det Voll og Bergstrøm hevder om at erfaringer med det fysiske skolemiljøet er positivt, og hva funn fra informanter sier rundt dette.

På den andre siden kan førskolebarn bli redde og skremte av det nye som kommer dem i møte. Dette kan starte en prosess hvor barn blir usikre og som videre kan føre til utrygghet. Derfor er det viktig at barnehagelærere skaper en balanse med gode relasjoner ved disse besøkene, samt tilvenning til skolen. Her peker Gunnestad (2007, s. 82) på at det er viktig med samlokalisering og opplevelse av det fysiske skolemiljøet, både for å ivareta barnekulturen og tilknytning til det nye som kommer barn i møte. Det er best å la barn erfare nærmiljøet det skal omgås i. Dette kan gjøre barn trygge i overgangen.

Videre er det også viktig å lytte til og se enkeltbarnet i disse situasjonene. Da vil en forstå følelsene slik at barnehagelærere kan ivareta hvert et barns behov. Dette kan ses i lys av forskningsartikkelen hos Lillejord m.fl. (2015, s. 14 & 27) hvor de undersøkte overgangen. Her kom viktigheten av førskolebarns forståelse av nye regler frem, og at dette kan være en påvirkningskraft for uro, men en bra premiss for trygghet. Barn kan føle seg utrygg og dermed uttrykke uro når de er usikre. Dermed er det betydelig viktig at barnehagelærere og lærere har evne til å se enkeltbarnet. Lillejord m.fl. (ibid.) mener ansvaret ligger hos læreren for at enkeltbarnet skal kjenne seg trygg. Det kan desto bli vanskeligere for læreren å bli like godt kjent med hver enkelt elev, sammenlignet med barnehagelærere og barn i barnehagen. Det er på grunn av barnehagens forutsetninger, hverdagsliv og større voksentetthet. Likevel bør omsorgen være til stede hver dag. Nissen m.fl. (2015, s. 39) peker på betydningen av barnehagens hverdagsliv. Utfordringer lærere kan møte på er at elever ikke har bærende relasjoner. Dermed bør lærere tilrettelegge for at elever danner relasjoner gjennom vennskap slik at de kan oppleve og føle trygghet.

FL gir uttrykk for at trygghet må være på plass før alt annet. Jeg tolker det som at FL mener at tryggheten må være der før barn klarer å tilknytte seg læring, og at barn skal få kjenne på at det føles trygt å være på skolen. Derfor er det av stor betydning at barnehagen arbeider godt

med trygghet i overgangen. For å kunne vite at tryggheten er på plass må læreren også kunne se enkeltbarnet. Veilederen (KD, 2008, s. 9) synliggjør viktigheten av at barnehagen og skolen skal se enkeltbarnet. Dette er for å se sammenhenger. Veilederen tydeliggjør at skolen bør se på de erfaringene barn har fra barnehagen og flette de inn i førsteklassen.

På den ene siden er dette bra for å trygge barn, slik at de føler at ikke alt blir helt nytt og at de ser sammenhenger fra tilhørighet i barnehagen. På den andre siden kan dette skape store utfordringer hvis skolen må arbeide mye for å trygge barn. Det bør helst skje i barnehagen at barn blir trygge både i seg selv og med tilvenningen til skolen. Starter det 20 barn i en klasse som er utrygge, vil det gå utover læringsutbyttene hos barn. Ut ifra det FL sier er det naturlig at barn ikke er trygge de første ukene, men at dette kommer seg hos alle barn av hennes erfaring etter hvert som barn har tilvendt seg den nye hverdagen på skolen.

Derfor bør barnehagelærere skape trygge relasjoner det siste året i barnehagen slik at det blir enklere for barn å tilnærme seg lek, læring og utvikling i skolen, og tilretteleggingen førsteklasselæreren skal gjøre. Kibsgaard (2011, s. 143) peker på at vennskap er et viktig grunnlag for relasjonsbygging hos barn. Hun mener dette styrker trygghet for enkeltbarnet, og at dette bør være en grunnleggende faktor i tilretteleggingen. Dette kan ses å være en positiv faktor i arbeidet med trygge relasjoner i barns overgang barnehage skole.

FL gir også uttrykk for at førskoledagen har stor påvirkning på barns trygghet i overgangen. Det er en planlagt dag hvor alle skolestartere i kommunen har en førskoledag i førsteklassen sammen med elever og lærer. De blir levert på skolen til angitt klokkeslett som den aktuelle skolen starter, har med seg matpakke, er med i timene og leker på uteplassen. Varigheten på førskoledagen er 2-3 timer ut ifra mine informanternes erfaringer. Som regel slås to barnehager sammen, slik at det er plass i klasserommet. Barnehagelærere er også i klasserommet under førskoledagen. Det forekommer også en førskoledag hvor kun foreldre er med, og ikke barnehagelærere.

Sett fra den ene siden vil barn oppleve trygghet ved å ha opplevd og erfart hvordan en skoledag er. Skolestarterne møter mange nye og ulike inntrykk av denne dagen. Ved å erfare en skoledag blir kontrastene annerledes og store fra det barn kanskje har forestilt seg enn hva de faktisk opplever. Dermed kan det føles tryggere når de starter i førsteklassen, at de vet hva de går til, da de har erfart å sitte i klasserommet blant elever, fått plass, har med sekk,

matpakke, drikkeflaske og hører på læreren. De kan også føle en tilhørighet til skolen i etterkant, ved at de har vært en del av en klasse.

Sett fra den andre siden, hvis skolestarterne ikke har hatt førskoledagen som erfaring, kan det føre til mye usikkerhet når første skoledag har ansteget. Det vil si at det har blitt for mange nye inntrykk hos den ferske førsteklassingen. Dermed kan overgangen bli noe vanskeligere for barnet å oppleve.

Mindre voksentetthet nevnte jeg ovenfor i dette kapitlet, og det var noe informantene understrekte når jeg stilte forskningsspørsmål om de største forskjellene mellom barnehage og skole. På den ene siden kan det være positivt at barn møter nye voksenpersoner, som i skolen er læreren. Det kan være positivt å få god tilknytning hos nye voksne. Det kan også være sunt for førskolebarn med et skifte. Askland (2006, s. 60) skriver om at i overgangen og i slike situasjoner må barnehagelæreres og lærerens evne til å skape trygghet hos barn synliggjøres ovenfor førskolebarn. Ved å tydeliggjøre dette må en vise omsorg.

På den andre siden kan barn oppleve det motsatte, som da er utrygghet. De kan oppleve det usikkert og utrygt med nye voksenpersoner i skolen, når de både har forlatt den trygge basen som er barnehagen og de trygge voksenpersonene som de har vært sammen med i tilsynelatende tilnærmet 5-6 år. Dette kan ses i lys av det Eriksen (2006, s. 12) angir trygghet handler om. Han mener trygghet har med sikkerhet å gjøre. Derfor er det av stor betydning at barnehagen nettopp drar til skolen for jevnlig besøk, for å trygge barn på relasjonene i overgangen.

Voll og Bergstrøm (2002, s. 13) understreker at i overgangen skjer det automatisk et relasjonsskifte der det skapes nye og gamle relasjoner blant førskolebarn og voksne. Det er ikke til å unngå. Å møte førsteklasselæreren, som barn skal ha til høsten, har ut ifra mine intervju ikke vært normalt at har vært fastsatt så tidlig som før sommerferien. Likevel kan det være fint å la førskolebarn møte en førsteklasselærer bare for å ha fått førstehåndserfaring med ”lærer”.

4.2 Relasjonsbygging – vennskap

Informantene pekte på at gjensidig respekt mellom barn-barn og barn-voksen var viktig i arbeidet med relasjonsbygging og vennskap.

BL1 sier at det er viktig å sørge for at ingen barn blir utstøtt. Dette er noe de prøver å forebygge ved å ha fokus på vennskap i gruppen med førskolebarn, og avslutter med at vennskap er viktig og mener barn bør begynne med en god venn fra barnehagen i førsteklassen.

BL2 sier førskolebarn danner gode relasjoner gjennom vennskap på felles turer i nærmiljøet i eid lavvo, og vanntilvenning i basseng ved ukentlig samarbeid med to andre barnehager. Informanten tror veldig på dette samarbeidet og at det er bra for alle førskolebarn, av erfaring. Det er viktig at førskolebarn føler at de kjenner andre barn fra samarbeidsbarnehagene, og runder av med at det er for at de kan kjenne på en trygghet med venner og kjente fjes.

FL mener barn skal få kjenne på at det føles trygt å være på skolen. Dermed har FL innført læringspartnere i klassen sin, hvor barn skaper gode relasjoner mellom hverandre. Vil en elev bytte læringspartner stilles det krav om at barnet må hjem å skrive sammen med foreldre hvilken elev en vil bytte til. Alle bytter tillates og FL leser opp lappene for resten av klassen når FL har fått inn en lapp, og avslutter med at dette skaper nye vennskap innad i klassen. For FL spiller det ingen rolle hvem som sitter sammen, men at det er viktigere at elever føler seg trygge og at dette kan føre til at elevene tør å rekke opp hånda i klassen og selvutvikling for eksempel.

4.2.1 Drøfting

Slik jeg tolker det er vennskap i barnehagen og skolen sentralt i arbeidet med trygghet, og i hverdagen. Hogsnes (2019, s. 79) mener at bekjentskap og venner har stor betydning for hvordan barn vil føle på trygghet i overgangen og at det er en sammenheng mellom trygge relasjoner og vennskap.

BL2 snakker om samarbeidet med to andre barnehager. Sett fra den ene siden er dette bra da det kan styrke enkeltbarnet ved å kjenne på tryggheten en får gjennom vennskap og gode relasjoner på tur med andre barn før skolestarten. Her vil jeg trekke inn relasjonsorientering som Askland (2006, s. 80) skriver om. Det handler om hvordan vi vektlegger samarbeidet

mellom barn slik at de får best mulig utbytte og erfaringer av de opplevelsene de gjør seg med det vi gjør i barnehagen. Han understreker også at gjensidig respekt og oppmuntring er selve kjernen i relasjonsorientering. Vennskap er sentralt når vi jobber med relasjoner. I slike samarbeid som BL2 snakker om blir sympatiene og antipatiene mellom barn synlig. Her kan barnehagelærere lære barn hvordan de skal være mot hverandre for å danne gode relasjoner. Vennskap gjenspeiles gjerne av gode relasjoner.

Sett fra den andre siden kan det uten dette samarbeidet resultere i at førskolebarn kan få en mindre omgangskrets eller nære venner. I lys av dette kan det også påvirke tryggheten hos barn når de starter i førsteklassen. Dette støtter det Lillejord m.fl. (2015, s. 56) skriver i forskningsartikkelen om hvordan barn kan danne relasjoner med hverandre før skolestart. Ved å samarbeide med andre barnehager blir barn kjente med hverandre på tvers av barnehager, og dette kan styrke relasjoner og vennskap mellom barn. Jeg vil også trekke inn at barn blir kjent med andre voksne på turene, noe som førsteklassingene opplever når de kommer til skolen blant nye voksne.

Dette med kjennskap hos voksenpersoner påvirker tydelig tryggheten hos barn. Barn er som regel søkende etter vennskap daglig. Hogsnes (2019, s. 80) skriver at det er sammenheng mellom trygghet og vennskap både i barnehagen og i skolen. Det er for å trygge enkeltbarnet i barnegruppen, klasserommet, friminuttene og på fritiden.

BL1 mener førskolebarn bør starte i førsteklassen med en god venn fra barnehagen. Ved dette samarbeidet kan en god venn også være barn fra samarbeidsbarnehagene. Dette styrker bånd mellom barn-barn.

Lillemyr (2011, s. 228) peker på at skolestart er et viktig vendepunkt hos barn. Det handler om en ny hverdag, spenning, nysgjerrighet, nye mennesker og trygghet. Dette forstås at barnehagelæreren og læreren må tilrettelegge og skape trygge relasjoner for skolestarterne. FL snakker om viktigheten av læringspartner i førsteklassen. En nåværende eller ny læringspartner vil kunne føre til at elever blir bedre kjent eller får relasjoner med andre elever. Læringspartner vil støtte det Askland (2006, s. 80) skriver om sympatiene og antipatiene mellom barn. Her vil det være sentralt å synliggjøre gjensidig respekt som informantene trakk frem. Gjensidig respekt gjenspeiles av gode relasjoner. Rammeplanen understreker at barnehagen skal synliggjøre gjensidig respekt i hverdagen (KD, 2017, s. 9). Har ikke barn

gjensidig respekt for hverandre kan det føre til at barn opplever det vanskelig og motgang på veien med å danne gode relasjoner og vennskap i skolen. Derfor er det av betydning at barnehagelærere viser til gjensidig respekt i barnehagehverdagen for å skape trygge relasjoner i overgangen. Samtidig kan dette ses i lys av det Lillemyr (2011, s. 77) mener om vennsapsrelasjoner. Han understreker at vennskap og sosialt felleskap er elementer som hører sammen som utvikler samhørighet og tilhørighet. Ved bruk av læringspartner som FL benytter seg av, kan nettopp elevene oppleve samhørighet og tilhørighet. Dette vil igjen skape trygge relasjoner for elevene.

Hogsnes (2019, s. 80) skriver om at vennskap i hverdagen hos barn er betydningsfullt, både i barnehagen og skole. På den ene siden da det er med på å skape og opprettholde tryggheten barn har og får i møte med det nye i overgangen. På den andre siden er opprettholdelse av og danning av vennskap viktig for tryggheten i deltakelsen i skolegården som inne i klasserommet. Mangel på dette kan resultere i at barn opplever utfordringer i tilnærmingen til læring på skolen.

4.3 Leken

Når jeg stilte forskningsspørsmål om hva BL1 tror de største forskjellene mellom barnehage og skole barn merker mest, fikk jeg blant annet leken som svar. Overgangen til å være såpass mye inne, konsentrasjon, sitte stille på en stol, strengere krav, lærere og leken.

BL2 svarer også definitivt leken på samme forskningsspørsmål.

FL sier det blir mindre lek desto høyere opp i klassetrinn elever kommer opp i. Første skoledag vektla FL lek hele dagen, viste elevene rundt om i skolebygget og ute i skolegården. FL gjorde alt for at elevene skulle oppleve trygghet og knytte gode relasjoner om hverandre. Ut ifra det informantene uttrykker om leken vil jeg derfor trekke den frem i drøftingsdelen.

4.3.1 Drøfting

Informantene sier leken er viktig og at de alle vektlegger den høyt. BL1 mener det blir mindre lek på skolen kontra i barnehagen. FL sier det blir mindre lek i klassene over.

Barnehagelærere bør tenke at overgangen må kunne gjøres lettest mulig. Det å se hvert enkelt

barn, skape trygghet og være en tilrettelegger. Det er derfor av betydning at læreren ser hvert enkelt barn slik at undervisningen på skolen treffer.

På en side er målet hos læreren å lære barn og utvikle dem. Noen barn er der hvor de er veldig lærevillige, er klar for skolestart og ønsker mest mulig læring, ny input, oppgaver og utfordringer. På en annen side har vi de elevene som ikke er ivrige på å lære. Andre elever kan være beskjedne i undervisningen og ønsker, og har kanskje mest behov for lek i stedet. Da er en viktig oppgave for læreren å finne en balanse mellom lek og undervisning i førsteklassen.

BL1 mener barn opplever betraktelig mindre lek i førsteklassen vs. barnehagen. BL1 opplever at skolen virker låst til læreplanen sin, som er kunnskapsløftet. FL sier det er enkelt å tilrettelegge så lenge en har sett enkeltbarnet først. FL vektlegger barns medvirkning høyt. Hva vil elevene? De opplever demokrati i hverdagen, og FL innrømmer at det er lett å overbevise en selv. FL bryr seg om at elevene har det bra og at de lærer. I undervisningen drar FL med seg kunnskapsløftet hver dag og tar det med overalt. Det vil si ute, eller om elevene ønsker å leke tar FL læring inn. Vil elevene at de skal leke klassikeren «mitt skip er lastet med» kan en flette inn bokstaven «A» inn i leken for eksempel. Slik kan en dermed tolke virkningen av kunnskapsløftet i skolehverdagen.

Når elevene opplever medvirkning og demokrati vil de også føle på trygghet. Dette støtter det Öhman (2012, s. 107) mener om at leken er en viktig bidragsyter til vennskap og trygghet. Hun hevder at vennskap bygges på lek, og at lek bygges på trygghet blant barn. Videre skriver hun at vennskap og lek henger sammen som en relasjon påvirket av trygghet (2012, s. 224). Öhman sine teorier om lek støtter det informantene mener om leken. De mener det er ingen tvil om at leken skal vektlegges høyt både i barnehagen og det første skoleåret.

En av Piaget sine teorier handlet om at barn bygger på de elementene rundt omgivelsene som de befinner seg i. Barn tilpasser seg nye situasjoner slik de opplever dem (Askland & Sataøen, 2013, s. 184). Når barn blir til elever erfarer de at skolen er noe helt annet enn barnehagehverdagen. Likevel virker det som om elevene trives i den nye tilværelsen, sier FL i intervju med meg.

Førskolebarn kan ha mange ulike tanker om hvordan det blir å starte på skolen, men de vet det ikke for sikkert før de har erfart det i sin helhet selv. Da blir lærerens oppgave å tilrettelegge på best mulig måte og lytte til enkeltbarnet. Samtidig er det viktig å gi barn medvirkning og demokrati i hverdagen, slik at leken kommer til syne hos elevene, og at de opplever den.

Siden vi vet at det er mye lek i barnehagens hverdagsliv vil det være relevant å ta med leken i skolen også. For at læreren skal sikre gode overganger og opplevelse av sammenhenger for elevene vil det være grunnleggende og relevant å ta det beste fra barnehagen og det beste fra skolen. Ved å gi elevene mye utelek og turer som FL snakket om i intervju, vil det kunne belyse leken i undervisningen.

Sett fra den andre siden kan en oppleve motgang med uteleken ved at den er personavhengig. Det kan komme an på hvilke lærere som er glade i å være ute, blir påvirket av været, kreativiteten hos den enkelte og om de vil ta med seg undervisningen ut av klasserommet. Kunsten vil være å bygge på det arbeidet som er gjort i barnehagen og det barn kjenner til der og trekke det inn i skolen.

Lillejord m.fl. (2015, s. 59) mener i sitt tidsskrift at det er grunnleggende for tryggheten at barnehagens arbeid blir synlig også i skolehverdagen. Eksempelvis kan det være å vektlegge samlingsstunder som vi vet florerer av i barnehagen, og trekke det inn i klasserommet. Barn er vant med samlingsstunder, og de føler seg trygge og blir utfordret på nye måter. Elevene lærer og får mye informasjon i en samlingsstund.

Struktur er også sentralt. FL bruker «dagen i dag» hver morgen. Det er et ritual hvor elevene får informasjon om hvordan dagen er lagt opp. Det vil si hva de skal gjøre, lære eller hvilke fag de har i løpet av skoledagen.

Oppstart av dagen er viktig for å legge til rette resten av dagen slik at elevene vet og ser sammenheng. Dermed kan bruk av «dagen i dag» skape trygghet siden det er noe barnehagen gjør i morgensamling. Sett fra den andre siden, hvis læreren velger å ikke benytte seg av verktøyet som synliggjør «dagen i dag» kan det resultere i flere elever som ikke opplever forutsigbarhet i form av at de blir usikre på hva som skal foregå i løpet av skoledagen.

Dermed er det viktig at ikke læringsmål blir en for brå overgang fra at de er vant til lek kontra det å sitte på en stol i ro i et klasserom. Det kan bli en veldig brå overgang. Det er derfor av

stor betydning at skolen bygger på barnehagens arbeid, eksempelvis leken. Dette vil skape trygge relasjoner for elevene i førsteklassen.

Det vil også være av betydning at barnehagelærere tar de gode samtalene med barn, som BL1 snakker om. Det er viktig at barn føler seg trygge, gjennom at de i forkant har fått informasjon om hva som forventes av dem når de begynner på skolen. Det arbeidet som blir gjort gjennom hele året før barn starter på skolen hvor de kalles skolestarterne i barnegruppen er viktig. Her kan barnehagelærere skape trygghet i form av å ha barnesamtaler om skolestart.

Sett fra lærerens side vil en lære elevene mest mulig jf. Kunnskapsløftet. Dette kan resultere i at elever ikke henger med. Utfordringen her vil bli at lærere må tilrettelegge kunnskapsmål som er ut ifra elevenes utvikling. Det vil ikke blir for høye mål, slik at de ikke ødelegger den gnisten elevene har når de starter på skolen. Mehlsen (2015, s. 102) mener barn flest har positive holdninger og ser frem til skolestart. De fleste førskolebarn har en lærings- og forventningsglede. Den er selvfølgelig ulikt fra barn til barn, og derfor bør læreren klare å se hver enkelt, og la seg kjenne eleven. Slik kan en bli bedre kjent med barn, og dermed kan tilretteleggingen for enkeltbarnet bli bra.

En av teoriene hos Vygotskij handlet om de «kritiske fasene» barn kommer opp i når de er i en endring og opplever forvirring (Hendry & Kloep, 2003, s. 32-33). Da er det viktig at barnehagelærere og læreren anerkjenner barn som er i endring, og ser enkeltbarnet som Vygotskij skriver om. Dette støtter det Mehlsen (ibid.) skriver om at barnehagelærere og lærere bør prioritere barns trivsel for å skape trygghet.

BL1 understreker at det er større forventninger på skolen, slik som læringsstyrte aktiviteter som er fastlagt, enn det er i barnehagen. Det stilles på en måte helt nye og andre krav til elever. Det kan komme av at det er større frihet generelt i barnehagen enn i skolen ut ifra rammeplanen og kunnskapsløftet.

4.4 Kommunikasjon

Både BL1 og BL2 sier at barnehagen samarbeider med skolen om overgangen med blant annet overgangsmøter med alle de andre barnehagelærerne i kommunen, skoleleder og lærere ved 1. klassetrinn som skal ta i mot skolestarterne. Her kommer det frem informasjon om skolestarterne, forutsatt med samtykke fra foreldre. Det første møtet er allerede tidlig på

høsten, året før skolestarterne begynner på skolen. På møtene har de kommunikasjon om de felles retningslinjene og forventningene barnehagen og skolen har utarbeidet sammen.

BL1 og BL2 nevner begge at foreldremøte på vårparten i barnehagen hvor barnehagelærer, styrer, skoleleder og SFO-leder er tilstede, er viktige i samarbeidet.

FL peker på viktigheten av samarbeidsmøtene de har med barnehagen hvor de har utarbeidet felles retningslinjer og forventninger.

4.4.1 Drøfting

I intervju med BL1 og BL2 kommer det frem at barnehagen samarbeider med skolen på overgangsmøter. På disse overgangsmøtene har barnehagen og skolen sammen utarbeidet felles retningslinjer og forventninger organisasjonene har til hverandre i overgangen. FL mener disse er viktig for overgangen. Barnehagene har utarbeidet en egen årsplan med mål for skolestarterne jf. Barnehagelovens § 2 (KD, 2005, § 2).

Her står det hva de skal gjøre på turene, hvilken barnehage som har ansvar for opplegg og aktiviteter og eventuell felles turmat.

På den ene siden kan denne kommunikasjonen være nøkkelen som barnehagelærere og lærere kan bruke for at overgangen kan gjennomføres på best mulig måte. Kommunikasjon mellom organisasjonene er sentralt for å vite hvilke forventninger de har til hverandre og skolestarterne. Det er viktig for både barnehagelærere og lærere, at det de har blitt enige om blir ivarettatt begge veier. Retningslinjene er viktig da det er både barnehagen og skolen som har blitt enige om disse. Voll og Bergstrøm (2002, s. 18-25) mener overgangssamtaler er grunnleggende for samarbeidet mellom organisasjonene. Dette er for at overgangsmøtene kan styrke barns overgang og samarbeidet mellom barnehage og skole. Dermed vil kommunikasjon og ansvar være viktig og sentralt i disse overgangsmøtene.

Ved å oppnå god og tydelig kommunikasjon i overgangsmøtene mellom hverandre vil begge organisasjonene oppleve et godt samarbeid og gjensidig forståelse av hverandre, forventninger, regler og normer.

Dette vil resultere i at barnehagelærere gir informasjon om barn som skolen trenger for å møte og tilrettelegge på best mulig måte. Dette kan skape trygghet hos førskolebarn i overgangen

grunnet at barnehagelærere og lærere vet hva de skal gjøre og ikke er usikre på hvordan noe skal gjøres.

Sett fra den andre siden kunne kvaliteten på arbeidet hos begge organisasjonene vært svekket og dårligere ved at barnehagen og skolen ikke samarbeider tett nok det siste året. Dette vil påvirke tryggheten hos førskolebarn. Det vil være av stor betydning at begge arenaene er tydelige på hva de vektlegger, informasjon, ønsker og hvordan de mener overgangen kan gjennomføres på best mulig måte for førskolebarn. Igjen krever dette at begge partene må være fleksibel, tilpasse seg etter hverandre og være stabile (Voll og Bergstrøm, 2002, s. 18-25).

Dette gjenspeiler seg så i det Aukland (2013, s. 17) skriver om at barnehage og skole må samarbeide i overgangen. Aukland diskuterer om det er skolen som må tilpasse seg enkeltbarnet eller om barnehagen burde være mer skolerelatert. Personalet er uansett berørt i barnehagen og inn i skolen. Med det mener Aukland at barnehagen arbeider daglig med å forberede barn til skolestart i hverdagslige aktiviteter og rutiner, samt kommunikasjonen mellom institusjonene. Det handler om at barnehagelærere og lærere har nok kunnskap og erfaringer til å sammen arbeide gjensidig for samarbeid og ansvar ovenfor barns trygghet i overgangen. Samtidig kan det oppleves at misforståelser oppstår ved at barnehagelærere har én oppfatning av læring i overgangen, mens lærere har en annen av førskolebarn til skolestart. Det kan skyldes at barnehagelærere og lærere er forskjellige, har ulik utdanningsbakgrunn, barnesyn eller forventinger til den aldersadekvate utvikling og enkeltbarn.

Kommunikasjon er viktig og betydningsfull i alle ledd, og som barnehagelovens § 2 a. Sier er det lovfestet at barnehagen er pliktig til å samarbeide med skolen om overgangen, og at det i samarbeidet skal ivaretas at barn får erfaringer og opplever en trygg overgang (KD, 2005, § 2 a.).

BL1 og BL2 sier at foreldremøte hvor barnehagelærer, styrer, skoleleder og SFO-leder er tilstede er viktig. Sett fra den ene siden kan dette styrke barns trygghet ved at foreldrene får den informasjon de trenger og lurer på. Det kan forekomme praktisk og nyttig fakta som foreldre ikke visste, slik at de via denne kommunikasjonen kan få en bedre forståelse selv og for barns skoleforberedelser. Dette vil kunne føre til trygghet hos førskolebarn ved at de personene rundt dem er forberedt og har kunnskap om den nye hverdagen.

Sett fra den andre siden kan også barnehagelærere få nye fakta og praktisk informasjon, slik at de også står bedre rustet for de oppgavene de har i overgangen. En annen side er også det at alle rundt førskolebarn er fysisk tilstede på dette møtet, slik at hvis en lurte på noe, har ønsker eller vil formidle ett og annet kan det gjøres i plenum hvor samtlige er tilstede. Det vil være bedre med direkte kommunikasjon vs. e-post, meldinger eller ledd via disse personene for eksempel.

5.0 Avslutning

Jeg har gjennom denne oppgaven forsøkt å finne svar på problemstillingen min *”hvordan kan barnehagelærere skape trygge relasjoner i overgangen barnehage skole?”*

I arbeidet har jeg benyttet meg av kvalitativ forskningsmetode hvor jeg har utført intervju med to barnehagelærere og en førsteklasselærer. Forskningsspørsmålene ga meg mange interessante funn som jeg har drøftet ulike sider av. Når jeg intervjuet akkurat disse tre personene, fikk jeg innblikk i deres engasjement, tanker og praksis i arbeidet med overgangen.

Som nevnt er metodekritikk nødvendig. Bergsland og Jæger (2014, s. 80-81) skriver at generalisering handler om overførbarhet. Dette er mine resultater av det jeg har studert i mitt datamateriale, slik at informantene jeg har brukt bringer frem tolkninger og drøftinger som blir eksemplifisering av et større tema. Derfor vil mine resultater løfte frem denne praksisen mine tre informantene bruker, og ikke generelt, men det kan ses i sammenheng med andre momenter eller praksiser. Samtidig kan forskningen min løfte frem elementer som kan brukes av andre barnehager og eventuelt skole.

Min undersøkelse viser at alle tre organisasjonene vektlegger ramme faktorer rundt overgangen slik at førskolebarn trygges. Resultatene jeg har fått viser flere elementer som kan være med på å skape trygge relasjoner. Trygghet, relasjonsbygging, vennskap, det fysiske skolemiljøet, leken, enkeltbarnet og kommunikasjon er de komponentene informantene mener, erfarer og belyser viktigheten av for å oppleve trygge relasjoner i overgangen. Gjennom drøftingen har jeg erfart at alle funnene går om hverandre for å skape trygge relasjoner i overgangen. Teori jeg har støttet meg til, har vist at det er et bindeledd mellom alle elementene.

Gjennom fellesskap bygges trygghet på erfaringer med det fysiske skolemiljøet. Slik vil enkeltbarnet oppleve trygghet ved førstehåndserfaringer, med det som vil komme de i møte. Det trygger også barn at de er ukentlig på turer sammen med barn fra andre barnehager. Hogsnes (2019, s. 82) trekker også dette frem at det er sammenheng mellom vennskap og gode relasjoner. Slik vil barn oppleve tilhørighet til venner, kjente fjes, nærmiljøet og skolen. Ansvarer ligger hos barnehagelæreren for at enkeltbarnet skal oppleve omsorg og trygghet. Dette gjøres for at barn skal se sammenhenger fra barnehage og inn i skolen. Kibsgaard

(2011, s. 143) belyser at vennskap er viktig for relasjonsbygging, og mener det styrker trygghet for enkeltbarnet. Ut ifra mine funn og dette Kibsgaard skriver om, kan det dermed skape trygghet at barn starter i førsteklassen med en god venn fra barnehagen.

I gjennom teorier har vi sett at leken er en viktig bidragsyter til vennskap og trygghet. Én av Öhman (2012, s. 224) sine teorier om lek støtter det informantene mener om at leken skal vektlegges høyt i barnehagen og skolen for å skape trygge relasjoner.

Kommunikasjon og felles plattform vil kunne være med på å skape trygghet i form av gjensidige retningslinjer og forventninger begge parter har blitt enige om. Dette resulterer i at barns overgang og samarbeidet styrkes (Voll & Bergstrøm, 2002, s. 18-25).

5.1 Videre forskning

Arbeidet med denne bacheloroppgaven har gitt meg ny kunnskap og informasjon, samtidig som jeg også har blitt nysgjerrig på andre tema rundt overgangen. Siden jeg måtte avgrense oppgaven synes jeg likevel det er spennende med tema som jeg ikke gikk videre med.

Informantene mener det er rom for mer samarbeid mellom barnehage og skole. Dette er viktig og noe jeg har lyst til å videreformidle. Andre punkt som dukket opp var at både BL1 og BL2 ytret ønske om at lærere ble fastsatt om våren for førsteklassen.

Det hadde vært interessant å undersøke om skolen har for mye fokus på læringsmål eller om det er barnehagen som har for lave krav. BL2 falt ned på denne vinklingen og var begeistret på den aktuelle problemstillingen. Lekens egenverdi synes jeg er viktig for læring i både barnehage og skole.

Nå som jeg skal utøve profesjonen som barnehagelærer vil jeg ta med meg all læring fra denne fordypningen og styrke samarbeidet og trygge relasjoner hos førskolebarn. Det frister til gjentakelse å forske videre på det overnevnte i fremtiden.

6.0 Referanseliste

- Askland, L. (2006). *Kontakt med barn. Innføring i førskolelærers arbeid på grunnlag av observasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk forlag.
- Askland, L. & Sataøen, S.O. (2013). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. (3. utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.
- Aukland, S. (2013). Overgangen barnehage – skole. I Ø. Kvellø (red.) *Barnas barnehage 1. Målsettinger, føringer og rammer for barnehagen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bergsland, M.D. & Jæger, H. (red.) (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærer utdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Eriksen, T.H. (2006). *Trygghet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- FN's barnekonvensjon om barns rettigheter. (2003). Hentet fra <https://www.fn.no/Om-FN/Avtaler/Menneskerettigheter/Barnekonvensjonen>
- Hogsnes, H.D. (2019). *Barns overgang fra barnehage til skole og skolefritidsordning*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hogsnes, H., & Moser, T. (2014). Forståelser av gode overganger og opplevelse av sammenheng mellom barnehage, skole og sfo. *Tidsskrift for Nordisk Barnehageforskning*, 7. Hentet fra <https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/625> [lastet ned 2018-11-01].
- Justis- og beredskapsdepartementet. (1967). Forvaltningsloven. *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker* (LOV-1967-03-28). Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10/KAPITTEL_3#KAPITTEL_3
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2018). Personopplysningsloven. *Lov om behandling av personopplysninger* (LOV-2018-2019-03-27). Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38/*#KAPITTEL_1

- Kibsgaard, S. (2011). Solidaritet i pedagogisk arbeid. I Glaser, V., Moen, K.H., Mørreaunet, S. & Søbstad, F. (red.). (2011). *Barnehagens grunnsteiner. Formålet med barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kloep, M. & Hendry, L. (2003). *Utviklingspsykologi i praksis*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Kunnskapsdepartementet. (1998). Opplæringsloven. *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa* (LOV-1998-2019-03-21). Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KAPITTEL_1
- Kunnskapsdepartementet. (2005). Barnehageloven. *Lov om barnehager* (LOV-2005-2019-03-19). Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_2
- Kunnskapsdepartementet. (2006). *Læreplanverket for Kunnskapsløftet*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet. (2008). *Fra eldst til yngst, samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/veileder/f-4248-fra-eldst-til-yngst.pdf> [lastet ned 2019-03-21].
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Larsen, A.K. (2017). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. (2.Utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Lillejord, S., Børte, K., Halvorsrud, K., Ruud, E., & Freyr, T. (2015). *Tiltak med positiv innvirkning på barns overgang fra barnehage til skole – en systematisk kunnskapsoversikt*. Oslo: Kunnskapssenter for utdanning. Hentet fra <https://utdanningsforskning.no/contentassets/d66fcf1950f34b46a79a5fc647e40774/kunnskapssenter-overgangbarnehage-web.pdf> [lastet ned 2018-11-01].

- Lillemyr, O. F. (2011). *Lek – opplevelse – læring i barnehage og skole*. (3. Utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Mehlsen, C. (2015). Trivsel i barnehage og skole går hånd i hånd. I Heyerdahl-Larsen, L. (red.). (2015). *5-Åringene – mellom lekende læring og undervisning*. Oslo: Pedagogisk Forum.
- Nissen, K., Kvistad, K., Pareliussen, I. & Hessen Schei, S. (2015). *Barnehagens hverdagsliv. Refleksjoner rundt læring og dannning*. Bergen: Fagbokforlaget.
- NSD. (1971). *Norsk senter for forskningsdata*. Hentet fra <https://nsd.no/om/>
- Voll, A.L. & Bergstrøm, S.M. (2002). *Mange voksne – felles barn. Samarbeid barnehage-kole-skolefritidsordning*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk Forum.

7.0 Vedlegg

7.1 Samtykkeskjema

Til:

Dato:

Forespørsel om deltakelse

Jeg studerer til barnehagelærer ved Dronning Mauds Minne Høgskole, og skal levere bacheloroppgave i vår knyttet til overgangen barnehage skole, tema trygge relasjoner.

I den forbindelse vil jeg intervju barnehagelærere, og lurte på om du vil svare på forskningsspørsmål rundt temaet.

Du vil bli anonymisert i oppgaven, og jeg tar ikke opp samtalen med lydopptaker, men noterer på pc underveis.

Funnene av intervjuet vil jeg komme til å bruke i min bacheloroppgave ved drøfting knyttet til teori. Som informant har du rett til å trekke deg når som helst i prosessen, uten å oppgi grunn.

Veiledere DMMH

Gro Anita Kamsvåg

E-post: gak@dmmh.no

Oliver Thiel

E-post: oth@dmmh.no

Kontaktinfo

Har du noen spørsmål eller annet, ta gjerne kontakt med meg,

E-post:

Tlf.:

Med vennlig hilsen

Lisa Bondø Waagø

Jeg samtykker i å delta i intervju knyttet til bacheloroppgave

.....
Sted/ dato

Underskrift

7.2 Intervjuguide

Tilstede:

Dato:

Tema

Overgangen barnehage skole: trygge relasjoner

Problemstilling

Hvordan kan barnehagelærere skape trygge relasjoner i overgangen barnehage skole?

Intervju barnehagelærer

1. Hvilken stilling har du i barnehagen?
2. Hvordan arbeider barnehagen med overgangen barnehage skole?
 - Hvordan samarbeider dere med skolen?
 - Hva mener du er viktig med det første møtet med skolen for barn?
 - Hvordan mener du overgangen mellom barnehage og skole kan gjennomføres på best mulig måte?
 - Hva mener du er de største forskjellene mellom barnehage og skole barn merker mest?
3. Er det for mye fokus på læringsmål slik at lek, samspill og trygge relasjoner ikke vektlegges høyt nok i overgangen? Hva mener du?
 - Hva tenker du om trygge relasjoner i forbindelse med overgangen barnehage skole?
 - Ser du noe som du mener skolen kunne blitt bedre på når det gjelder overgangen?

Intervju førsteklasseleærer

1. Hvilken bakgrunn/stilling har du?
2. Hva er viktig for deg i møtet med 1. Klassingen? Hvordan var første skoledag? Hva gjorde du for å gi en god velkomst?
 - Hvilke refleksjoner gjør du deg over din rolle som lærer for 5- og 6-åringene?

- Hva vektlegger du i arbeidet med å sikre gode overganger og opplevelse av sammenhenger for barn?
 - Hva mener du er de største forskjellene og overgangene barn merker mest? Noen positive og negative?
3. Ser du noe som du mener barnehagen kunne blitt bedre på når det gjelder å forberede barn på overgangen til skolen?
- Hvordan mener du overgangen barnehage skole kan gjennomføres på best mulig måte?
 - Er det for mye fokus på læringsmål slik at lek, samspill og trygge relasjoner ikke vektlegges høyt nok i overgangen? Hva mener du?
 - Hva tenker du om trygge relasjoner i forbindelse med overgangen barnehage skole?